

Dagthema: Verzoening en herstel

Overweging 29 januari– Jan Andreae

“...zon opgaat krijgt Jacob van God een nieuwe naam. Dat wil zeggen: een nieuwe bestemming. Israël heet hij vanaf dan, wat betekent: verzoening ...”

Openingslied Scheur de wolken *H. Oosterhuis / A. Oomen*

Scheur de wolken uiteen en kom.
Hier, nu, wees onze God, wie anders?
Niemand anders heeft ons gezocht,
niemand anders heeft zo geroepen
als een verliefde: dit is mijn lichaam,
open mij, eet mij, hier is mijn hart,
drink mijn ziel, hier ben ik, hier ben ik.

Als een verlorene heb je geroepen
en ons hart draaide om, en hoorde.
Waar ben je nu?
Waar bleef je hartstocht?
Ben je niet meer die ene van toen?
(2x)

Welkom en inleiding

Goedemorgen en welkom op deze laatste zondag in januari.
Afgelopen 19 december heeft premier Rutte namens de Nederlandse Staat excuses aangeboden voor ons slavernijverleden. Ik citeer een kernzin uit zijn toespraak:

“Eeuwenlang zijn in naam van de Nederlandse staat mensen tot handelswaar gemaakt, uitgebuit en mishandeld. Eeuwenlang is onder Nederlands staatsgezag de menselijke waardigheid met voeten getreden op de meest afschuwelijke manier. En te weinig hebben opeenvolgende Nederlandse regeringen na 1863 gezien en erkend dat het slavernijverleden een negatieve doorwerking had en heeft. Daarvoor bied ik namens de Nederlandse regering excuses aan.”

De Duif is een vrijwilligersgemeente in Amsterdam, ontstaan toen 46 jaar geleden de bisschop de kerk wilde sluiten en het parochiebestuur besloot om de kerk te kraken.

Er was veel over te doen. Uiteraard. Gelukkig maar ook. Sommigen vonden de datum ongepast, anderen twijfelden aan de noodzaak, weer anderen wezen op de noodzaak van herstelbetalingen, etc. Maar in algemene zin was er vooral ook waardering voor de woorden die Rutte koos, en misschien wel vooral voor de erkenning dat deze excuses geen punt maar een komma moesten betekenen.

De Dialooggroep Slavernijverleden formuleerde afgelopen jaar twee vereisten: erkenning en excuus. En de regering nam zich dit advies ter harte. 2023, het jaar waarin we herdenken dat er (officieel) 160 geleden een definitief einde kwam aan slavernij, zal achter de komma begonnen moeten worden aan het werk van herstel.

Verzoening en herstel is daarom het thema van deze dienst. Hoe staan wij zelf in deze uitdaging?

We lezen vandaag delen van het mooiste mensenverhaal over vergeving in de bijbel: het verhaal van de broers Jacob en Esau.

We lezen daarnaast een boeddhistische tekst. Thich Nhat Hanh – monnik, Zen-leraar, schrijver en vredesactivist – zegt over vergeving dat het gaat om mededogen. De theologe Karen Armstrong leerde ons dat mededogen een essentiële kwaliteit is die we in alle wereldgodsdiensten terugvinden en de kern van liefde vormt.

Verzoening komt in de Bijbel na vergeving. Eerst moet iemand vergeven worden voordat de ruimte voor verzoening kan ontstaan. Het is eigenlijk opmerkelijk dat onze premier geen vergiffenis gevraagd heeft. Vergeving vragen gaat een stap verder dan excuses aanbieden – politiek en juridisch is het waarschijnlijk te moeilijk. Dat neemt niet weg dat het onmiskkenbaar onderdeel uitmaakt van het harde werk dat verzoening vraagt: het werk na de komma.

Daarover gaat deze viering. Want verzoening en vergeving zijn geen synoniemen. Zelfs als verzoening mogelijk is, mogen we nooit verwachten dat de relatie helemaal hersteld zal worden. Alsof er niets gebeurd zou zijn. Er is immers een kwetsuur toegebracht, die littekens nalaat.

We zoeken in dit uur naar taal die geladen is met scheppingskracht, zo oefenen wij hier iedere zondag, taal wat gegeven is om mensen te verbinden, om de oneindige ruimte tussen de ene mens en de andere begaanbaar te maken.

In het oude testament moet de mens offers brengen om verzoening te bewerkstelligen. Kortom: het is pijnlijk, er moet bloed vloeien. Dat betekent in deze tijd ook heel concreet: gestolen rijkdom teruggeven, herstelbetalingen berekenen en uitkeren, de juridische weg na excuses openstellen. Ook in het nieuwe testament gaat verzoenen aan een offer vooraf.

Ook Hij, genoemd de Zoon, de profeet Jezus, heeft zijn leven gegeven ter verzoening. Het woord verzoenen komt in de Bijbel 60 keer voor.

Deze viering wordt door veel handen en stemmen vormgegeven en gedragen. De stoelen zijn geplaatst, de koffie gezet, de techniek geregeld, het koor heeft geoefend, de vleugel wordt bespeeld. Mijn vrienden en collega's Anja, Glenn en Domenica zullen woorden spreken over verzoening en herstel en de gezongen liederen aan elkaar verbinden. Ik acht hen hoog als het gaat over het thema dat wij vandaag onderzoeken. Zij kennen van binnenuit de wetten én de pijn van uitsluiting en marginalisering. Zij delen met ons hun kennis, ervaring en visie.

Zo ook Astrid van Heel, lector, met wie ik al bijna een halve eeuw bevriend mag zijn.

Ze is nazaat van een Njai en een koloniale overheerser. Njai is de naam voor een inheemse vrouw die ongehuwd samenleefde met een Europese man. Een tot slaaf gemaakte Aziatische vrouw.

In de eerste jaren van onze vriendschap heb ik uren geluisterd naar haar verhalen over familie, cultuur, geschiedenis, tradities en de impact van ruim drie eeuwen kolonialisme.

Pas heel veel later ontdekte ik dat mijn grote nieuwsgierigheid en luisterbereidheid vooral ook met mezelf te maken had. Met mijn eigen ontworteling, mijn seksuele identiteitsverwarring en mijn misbruikgeschiedenis. Haar verhaal schreef uiteindelijk ook mijn eigen verhaal.

Wij raakten niet alleen met elkaar bevriend, ik kreeg er een familie bij. Een Indische familie op Friese bodem. Haar zussen werden de mijne en haar moeder werd mijn Indische moeder.

Ik leerde dat zij in haar jeugd niet met witte kinderen mocht spelen, niet dat de kinderen dat wilden maar de witte ouders verboden het. Dat ons moeder de groenten van de groenteboer niet meekreeg als zij die niet in het fries kon uitspreken. Dat de diploma's die vader had verworven op Nederlandse scholen in Indonesië niet geldig waren in Nederland. En zo voorts.

In het derde jaar van onze vriendschap kreeg Astrid kanker. We waren begin 20. We besloten samen af te studeren met een gemeenschappelijke eindschrijft. De typemachine ging mee naar het ziekenhuis. We werkten op onze eigen manier, met onze eigen biografie de feministische slogan uit: het 'persoonlijke is politiek'.

Onze beide persoonlijke geschiedenissen staan niet op zichzelf, maar waren en zijn omkleed met systemische onwetendheid van heersende wetten en uitgangspunten in de samenleving.

In de ziekenhuisperiode leerde ik mijn Indo-moeder veel beter kennen. Moegestreden van het jappenkamp maar met veel doorzettingsvermogen kwam zij met veel pannetjes Indisch eten naar het ziekenhuis, overhandigde die mij en sprak de woorden: Zo jongen, nu doe jij het verder!

Als ik iemand voor het thema: verzoening en herstel zou moeten vragen, dan was en ben jij het. En daarom ben je vandaag hier bij ons.

Dit uur en deze viering kan niet gedaan worden zonder jou, jij daar op die stoel.

Ik wens jou – en ons allen - een bemoedigend en inspirerend uur.

Laat ons een moment stil zijn, om bij onszelf aan te kunnen komen.

Gebed

Lied: Staan in licht

H.Oosterhuis / A.Oomen

Waarom wanneer uit welke luchtlaag,
uit hoe diep luchtledig werden wij
zo onbestaanbaar onontkoombaar ik en jij-
kant en overkant, woord, weerwoord, tij en tegentij.

Dag van vandaag: vervreemd, hereigend
zoekgeraakt, hervonden, wie zijn wij?
Liefde ternauwernood te leven, ik en jij.
Liefde is geen woord voor dit nu hier verterend vuur.

Maar ooit, God weet uit welke aardlaag,
uit hoe diep versteende moederschoot,
zal Hij ons roepen en wij zullen nieuw en bloot
staan in morgenlicht, onstuitbaar vrij,
zo licht als Hij.

Waarom wanneer uit welke luchtlaag,
uit hoe diep luchtledig werden wij
zo onbestaanbaar onontkoombaar ik en Gij,
kant en overkant, woord weerwoord, tij en tegentij.

Dag van vandaag: vervreemd, hereigend
zoekgeraakt, hervonden, wie zijn wij?
Leven ternauwernood te harden ik en Gij.
Leven is uw woord voor dit nu hier verterend vuur.

Maar ooit, Gij weet uit welke aardlaag,
uit hoe diep versteende moederschoot,
zult Gij mij roepen, ik zal blakend nieuw en bloot
naast u staan in licht, onstuitbaar vrij
zo nieuw als Gij.

Quote Anja Meulenbelt *(te zien in de opname van de viering)*

Lied: Eerste en laatste

Wat ik gewild heb,
wat ik gedaan heb,
wat mij gedaan werd,
wat ik misdaan heb,
wat ongezegd bleef,
wat onverzoend bleef,
wat niet gekend werd,
wat ongebruikt bleef,
al het beschamende
neem het van mij.

En dat ik dit was
en geen ander,
dit overschot van stof van de aarde:
dit was mijn liefde.
Hier ben ik.

Eerste Schriftlezing door Astrid van Heel

Om een bondgenoot te zijn in het ontmantelen van systemische onderdrukking, moeten we zelf bereid zijn om ons teder te voelen, om ons kwetsbaar te voelen en om dit 'weten' in de wereld te brengen, in ons dagelijks leven. Dat gebeurt niet één maand of één week van het jaar; deze tederheid en nederigheid is het soort "trots" die ons uitgenodigd om zo, elke dag van het jaar, te leven.

Rae Houseman, toegewijd meditatie beoefenaar en Guiding Teacher van Vermont Insight Meditation Center en hoofd coaching voor de Tien Procent Gelukkiger app.

Lied: Er schreeuwt een mens onrecht *H.Oosterhuis/A.Oomen*

Er schreeuwt een mens, onrecht,
de schreeuw van de hongersnood.
Er werd op hoog gezag besloten:
een deel der mensheid hoeft geen brood.

Opdat wie rijk is rijk kan blijven leven,
wie heeft hem wordt gegeven, onrecht,
en de rest mag dood.

Het gaat als vuur, onrecht,
het blakert je steden zwart.
Maar jij woont in gekoelde tuinen,
met blinde muren om je hart.
Je leert de sterken op de zwakken jagen,
je leert ze zich gedragen, onrecht,
als een ras apart.

Dit is jouw uur, onrecht,
geen god die nog hoger scoort.
Je hebt al haast de hele wereld,
alleen nog niet het laatste woord.
Dat staat met licht geschreven in de geesten
van mensen, niet van beesten, onrecht,
en dat plant zich voort.

Quote Glenn Helberg *(te zien in de opname van de viering)*

Lied: Die om mij smeekt *H.Oosterhuis/T.Löwenthal*

Refrein (1. koor 2. allen)
Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd
zolang ik kon.

Die mij niet, sleurde, niet duwde, maar wenkte,
over uw drempel.
Die de sluier van mijn angst niet scheurde,
maar optilde.
Die met enkel uw stem mij zo vermurwde,
dat ik wilde.

Refrein (1. koor 2. allen)
Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd
zolang ik kon.

Ooit door geruchten over U geknecht.
Nu zonder angsten, eindelijk verwacht ik U.

Refrein (1. koor 2/3. allen)
Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd
zolang ik kon.

Tweede Schriftlezing door Astrid van Heel

Maar Esau zei: 'Ik bezit genoeg, broer, houd jij maar wat je hebt. 'Nee,' zei Jakob, 'als je mij goedgezind bent, neem dat geschenk dan alsjeblieft van mij aan, want oog in oog staan met jou is niets anders dan oog in oog staan met God, en toch ontvang je mij welwillend. (Genesis 33;10)

Lied: Jij nog naamloze H.Oosterhuis/A.Oomen

Ander, ouder, iemand in ons verborgen:
plotseling, oplaaiend vuur van visioenen,
aanschijn der aarde vernieuwend. (2x)

Rede, dwaasheid, hart, onbedwingbare
die ons weten doet wat wij niet weten,
wat onmogelijk is bij mensen en goden.

Ingepakt in wolken schoorvoetend gaan wij.
In onze handen klemmen wij wichelroeden,
spiegels en zwaarden.

En neerdrukt ons droefheid om het gedane,
om niet te keren woorden,
om wat groeide, om wat versteende, verwaaide.

Jij, nog naamloze, ademt ons open
en wekt in ons weerbarstig geheugen
wat wij zagen met onze vroegste ogen.

En doet ons gaan in tranen maar ongebroken
door de nacht van de schepping
en houdt ons gaande naar een nieuwe geboorte:

blinde muren zacht licht, water geworden
en aan de overzijde rozensteden
en de zang van de lijster.

Overweging Verzoening en herstel

De regering richtte zich dus in december met excuses tot een brede groep mensen. Rutte zei het zo: "Postuum aan alle tot slaaf gemaakten die wereldwijd onder dat handelen hebben geleden. Aan hun dochters en zonen en al hun nazaten tot in het hier en nu."

"Dat doen we niet om schoon te schip te maken", vervolgde de premier, maar om aan te geven dat er de komende tijd nog meer momenten zullen zijn waarop er over het slavernijverleden zal worden gesproken. We doen dit, en we doen dit nu, om staande op de drempel van een belangrijk herdenkingsjaar, samen de weg vooruit te vinden. We delen niet alleen het verleden, maar ook de toekomst."

En even later: "Dat proces vraagt tijd en we kunnen het werk alleen in gezamenlijkheid doen. Op weg naar die belangrijke symbolische datum van 1 juli 2023. Daarna, in het hele herdenkingsjaar, en in de jaren die daarop volgen."

De slavernij moet wat Rutte betreft erkend worden als een misdaad tegen de menselijkheid die tot vandaag doorwerkt. "Miljoenen mensen is leed aangedaan. Leed dat nog steeds doorwerkt. Nederland moet zijn aandeel daarin onder ogen zien. De getallen zijn onvoorstelbaar, het leed nog onvoorstelbaarder."

Nederlands-Indië

Rutte verwees ook enkele keren naar de slavenhandel die plaatsvond in het voormalig Nederlands-Indië. Zo sprak hij over de 660.000 tot 1 miljoen mensen die in Azië zijn verhandeld onder verantwoordelijkheid van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC).

Ook memoreerde hij het jaartal 1860, toen de slavernij in Nederlands-Indië werd afgeschaft.

Rutte verwees naar het boek *Wij slaven van Suriname* van Anton de Kom. Daaruit blijkt volgens hem dat er "geen maat stond op de wreedheid en willekeur" tijdens de slavernij. "Er was sprake van geseling, marteling met de dood tot gevolg, het afhakken van ledematen en het brandmerken, in het gezicht." citaat De Kom

'Ik had het mis'

De premier heeft naar eigen zeggen de laatste jaren een omslag in zijn eigen denken gezien. "Ik dacht: de slavernij is een geschiedenis die ver achter ons ligt. Ik had het mis. Want eeuwen van onderdrukking en uitbuiting werken door in het hier en nu. In racistische stereotypen, in discriminerende patronen van uitsluiting, in sociale ongelijkheid. En om dat te doorbreken, moeten we ook het verleden open en eerlijk onder ogen zien."

In het Bijbelse verhaal over de tweelingbroersbroers Jacob en Esau, zien we Jacob zijn broer misleiden en bedriegen. Tot aan het overnemen van het eerste geboorterecht, het overnemen van alle daarbij behorende privileges. De woede van Esau leidt er toe dat Jacob in ballingschap gaat. De broers en de familie polariseren; scheiden zich. Na 20 jaar wil Jacob terug naar zijn land en hoort dat op de route Esau met 400 man op hem wacht. Hij komt doodsbang aan bij de rivier de Jabbok en daar begin het beroemde fragment wat het hart is van deze overweging.

In die nacht vocht een man met hem tot 'het morgenrood daagde'. Ischa Meijer vertaalde deze passage uit het Hebreeuws zo: Jacob bleef helemaal alleen achter, hij vocht met zijn eigen zelf tot de dageraad aanbrak. Het gevecht slaat hem kreupel, slaat hem tot een ander mens.

Hij komt met zichzelf in de Rutte taal; 'Ik had het mis'. Jacobs' woorden gaan daarna nog iets verder: Hij zegt: ik ben gered.

Als de zon opgaat krijgt Jacob van God een nieuwe naam. Dat wil zeggen: een nieuwe bestemming. Israël heet hij vanaf dan, wat betekent: verzoening en vrede. Tot dan toe had hij zich op zijn reis verborgen, ver achteraan in de karavaan. Vanaf die morgen gaat hij voor de karavaan uit. Esau komt hem tegemoet, omarmt en kust hem – en zij huilen.

Wij zijn in de wereld nog ver weg van het grote verhaal: Jacob en Esau die elkaar omhelzen, visioen van verzoening. Wij zijn ver weg van wat we juist gezongen hebben: 'blinde muren zacht licht water geworden'. Maar juist daarom zingen we het. Want we zijn 'op weg', we willen 'op weg' zijn ...

Hoe komt dat 60 keer genoemde woord 'verzoening' dan tot stand?

Door 'fundamentele inleving' – compassie en mededogen te oefenen, steeds opnieuw. Dat je leert je in te leven in anderen. Dat je leert denken vanuit anderen, met name vanuit anderen die nietig zijn, bedreigd, op de vlucht, uitgebuit, arm.

En dan nu, jij en ik, wat vraagt Adonai die jouw God is anders van jou dan dat je haar bejegt met ontzag, dat je haar liefde geeft. Jouw God vraagt dat je de vreemdeling liefhebt, dat je je inleeft in de ander die je naaste is, je ongewilde naaste, dat je je indenkt in die vreemde anderen, dat je als wit mens je indenkt in zwart, je inleeft in die man en vrouw uit het Rifgebergte, uit Iran, Syrië en Oekraïne gevlucht. Dat je je inleeft in een Moslim voor wie Mohammed heilig is. Dat jij en ik ons realiseren dat kolonialisme, institutioneel racisme en antisemitisme 'levend' onder ons zijn.

Zo en niet anders komt broederschap, verzoening, vrede en een menswaardige wereld tot stand. Het komt niet vanzelfsprekend; het vraagt actie, een inspanning ... én het kan pijnlijk zijn. Beschaving is dat je probeert elkaar dit te leren begrijpen, onder alle omstandigheden, tegen geweld en angst en welvaartskoorts in.

Dit uur is daarvoor een ijkpunt, wij doen dit wekelijks. We herinneren elkaar er steeds aan dat de Bijbel in haar geheel het verhaal is over een God die mensen vraagt en smeekt haar te volgen in zorg en liefde voor mensen. In alle kerken, moskeeën en synagogen en gemeenschappen waar mensen samen komen moeten we elkaar herinneren en aansporen.

De Bijbel is het 'visioen' van een menswaardiger samenleving en formuleert de grondslagen van een rechtvaardige politiek: Jij zult liefde hebben tot je naaste die een mens is zoals jij.

Het visioen van die wereld is alomvattend: wapens omgesmeed tot ploegen, tot dingen waar je iets goeds mee kan doen – maar ook de cynische rede en het postmoderne egoïsme omgesmeed tot hoop en solidariteit.

Dat visioen omvat de hele wereldorde, maar ook de meest persoonlijke verzoening van de een met de ander; zodat eenzaamheid verzacht wordt, zodat de wanhopige verwickelingen tussen mensen worden doorgelicht en afgewikkeld; en dat die doffe knoop in jezelf zachtmoedig wordt ontknoopt.

Onze indo-moeder stond in dit visioen.

De God van de Bijbel heeft het haar en ons voorgedaan. God daalde af naar de mensen. Afdalen is de gang van de liefde. Die God verschijnt in mensen die 'af dalen' uit hun hemel, hun verte, hun onbereikbaarheid, hun bevoorrechte positie, hun erfelijke status, hun bezittingen, hun aanspraken en rechten, hun gelijk, hun zelfbeeld – afdalen om excuses aan te bieden, vergiffenis te vragen en herstel mogelijk te maken. Het is aan mij en aan jou om uit te reiken, af te dalen en helend aanwezig te zijn.

Moge het zo zijn

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik zal niet geloven in het recht van de sterkste,
in de taal van wapens, in de macht van de machtigen.
Maar ik wil geloven in het recht van de mens,
in de open hand, in de macht der geweldloosheid.

Ik zal niet geloven in ras of rijkdom,
in voorrechten, in de gevestigde orde.
Maar ik wil geloven dat alle mensen mensen zijn,
dat de orde van het onrecht wanorde is.

Ik zal niet geloven dat ik verdrukking daar kan
bestrijden als ik onrecht hier laat bestaan.
Maar ik wil geloven dat recht één is, hier én daar,
dat ik niet vrij ben zolang er nog één mens slaaf is.

Ik zal niet geloven dat de liefde een begoocheling is,
vriendschap onbetrouwbaar en alle woorden leugens.
Maar ik wil geloven in de liefde die alles verdraagt,
in de weg van mens tot mens,
in een woord dat zegt wat het zegt.

Ik zal niet geloven dat honger en oorlog onvermijdelijk
zijn en de vrede onbereikbaar.
Maar ik wil geloven in de kleine daad,
in de schijnbaar machteloze liefde in de vrede op aarde.

Ik zal niet geloven dat alle moeite tevergeefs is,
dat de dood het einde zal zijn,
maar ik durf te geloven altijd en ondanks alles,
in de nieuwe mens, in Gods eigen droom:
een nieuwe hemel, een nieuwe aarde waar gerechtigheid
zal wonen. Amen.

Collecte

Om onze Duif-vieringen te kunnen houden maken we kosten. Velen mensen dragen door middel van een periodieke /jaarlijkse bankafschrijving. Daarnaast kan je vandaag ook een bijdrage in de collecteschaal doen. Ook kan je een bijdrage doen door de QRcode te scannen met je mobiel.

Een standaardbedrag van 10 euro is ingevuld, dit kan je naar eigen inzicht veranderen. Hartelijk dank voor je gift!!!

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed/lied: Dat een nieuwe wereld komen zal

Dat een nieuwe wereld komen zal waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.

Daar bouwen wij veilige buurten wonen dooreen in wijken van vrede in schaduw van bomen.

Geen kinderen zullen daar sterven oude mensen maken hun dagen vol en jonge mensen zullen daar pas op hun honderdste sterven.

Wij zullen niet voor de leegte zwoegen geen kinderen baren voor de verschrikking.

De wolf en het lam zullen weiden tezamen: wij leren de oorlog af.

Dat een nieuwe wereld komen zal waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.

Quote Domenica Ghidei Biidu (te zien in de opname van de viering)

Nodiging

In het moment dat Jezus dichterbij de dood kwam, zijn er mensen geweest die zijn woorden en zijn voorbeeld onthouden hebben. Ze komen soms bij elkaar, in een of ander huis, en delen brood uit aan een ieder die zijn hand en zijn hart er voor open wil doen. Ze laten ook de beker met wijn rondgaan.

We bedoelen daarmee dat we steeds uiting geven aan verbondenheid met alle mensen. Dat we tegen uitbuiting zijn, tegen discriminatie, tegen geweld. We bedoelen daarmee dat we desnoods met veel geduld, moeite en lijden er alles voor over hebben om dat uit de wereld te helpen.

En dat we, tegen de hele wereld in als het moet, trouw willen blijven aan het ideaal, wat we geleerd hebben van Jezus, Mozes en de Profeten. Komt dan, want alles staat gereed.

Breken en delen van brood en wijn

Lied: Herschep ons hart

H.Oosterhuis / T.Löwenthal

1.Koor 2.Allen

Herschep ons hart, heradem ons verstand,
dat wij elkaar behoeden en doen leven.
Maak ons tot uw gemeente,
wees de stem die ons geweten wekt.
Verberg u niet, verberg u niet.

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;

en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.

Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid. Amen.

Mededelingen

Slotlied: Die mij droeg *op.36, nr 5 H.Oosterhuis / T.Löwenthal*

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte.
En als ik krijsend viel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.

Zegen van onrust

Moge God ons zegenen met onrust,
over gemakkelijke antwoorden, halve waarheden en oppervlakkige
relaties,
zodat er diepgang is in onze harten.

Moge God ons zegenen met boosheid over onrechtvaardigheid,
onderdrukking en de uitbuiting van mensen,
zodat we werken voor rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met tranen,
die we plengen voor hen die lijden door pijn, verstoting, honger en
oorlog,
zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost.

En moge God ons zegenen met zoveel dwaasheid dat we geloven een
verschil te kunnen maken in deze wereld.
Zodat we doen waarvan anderen zeggen dat het onmogelijk is.